Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 319
Vuoden 2026 talousarviokehys ja yhteistoimintaneuvottelujen käynnistäminen

TRE:328/02.02.01/2025

Valmistelija / lisätiedot:
Linnamaa Reija, Koskela Mikko

Valmistelijan yhteystiedot
Johtaja Reija Linnamaa, puh. 040 572 9610 ja talousjohtaja Mikko Koskela, puh. 040 133 4422, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä
Lakiasiainjohtaja Laura Klami, puh. 040 543 2285, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös
Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Yli-Rajala Juha, Konsernijohtaja

Päätösehdotus
Kaupungin toimintayksiköitä kehotetaan aloittamaan vuoden 2026 talousarvion valmistelu perusteluissa kuvattujen tavoitteiden ja liitteenä olevan talousarviokehyksen mukaisesti sekä tarkempien talousarvion laadintaohjeiden mukaan.

Merkittävästi alijäämäisen (- 54,4 milj. euroa) taloustilanteen vuoksi toimintayksiköiden tulee pidättäytyä uusista toimintamenoja nettomääräisesti lisäävistä esityksistä ja kiinnittää erityistä huomiota talousarvion 2025 noudattamiseen.

Talouden tasapaino-ohjelman toimenpiteiden valmistelua tulee jatkaa osana talousarvion valmistelua. Kehyksessä on huomioitu liitteen mukaisella tasolla olevat talouden tasapainotoimenpiteitä vastaava vaikutus. Toimenpiteistä päättää valtuusto talousarvion yhteydessä.

Osana talousarvion ja -taloussuunnitelman laadintaa ja talouden tasapaino-ohjelman valmistelua Tampereen kaupunki käynnistää yhteistoimintaneuvottelut, joilla tavoitellaan noin 10 milj. euron pysyväisluonteista säästövaikutusta.

Kaupunginhallituksen konsernijaoston tulee ohjata ja tukea yhtiöitä näiden tavoitteiden ja asetetun osinkojen tavoitetason saavuttamisessa.

Liitteenä oleva talousarviokehys on toimintakate ja nettoinvestoinnit -tasoilla toimintayksiköitä sitova.

Mikäli talousarviossa arvioituja myyntivoittoja kertyy yli 25 milj. euroa, ylimenevää määrää voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisten investointisuunnitelman ulkopuolisten investointien rahoittamiseen.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Talousarvion 2026 toiminnan tavoitteiden valmistelua jatketaan osana uuden strategian laadintaa vuoden 2026 suunnittelua ohjaavien painotusten pohjalta.

Kehitysohjelmien vuoden 2026 kokonaisuus hyväksytään osaksi talousarvion jatkovalmistelua.

Kokouskäsittely
Kaupunginhallitus myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden johtaja Reija Linnamaalle, talousjohtaja Mikko Koskelalle, henkilöstöjohtaja Niina Pietikäiselle, johtaja Mikko Nurmiselle, johtaja Pekka Salmelle ja johtaja Lauri Savisaarelle. He olivat asiantuntijoina läsnä kokouksessa asian käsittelyn aikana ja poistuivat ennen päätöksentekoa.

Perustelut
Toiminnan tavoitteiden valmistelu ja kehitysohjelmat 2026

Tampereen Tekemisen kaupunki -strategian päivitys on käynnistynyt ja Ilmari Nurmisen pormestariohjelma luo pohjan strategian jatkovalmisteluun. Strategia ulottuu vuoteen 2035, ja se sisältää valtuustokauden 2026–2029 tavoitteet. Strategia valmistellaan siten, että se olisi hyväksymiskäsittelyssä kaupunginvaltuustossa 10.11.2025.

Strategian valmisteluaikataulun vuoksi kehyksessä esitetään vuoden 2026 suunnittelua ohjaavat painotukset, joiden pohjalta jatketaan vuoden 2026 talousarvion toiminnan tavoitteiden valmistelua osana uuden strategian laadintaa. Painotukset perustuvat nykyiseen strategiaan, tunnistettuihin toimintaympäristön muutoksiin ja toiminnan muutostarpeisiin sekä muuhun strategiaprosessissa keväällä syntyneeseen pohja-aineistoon. Kaupunginhallituksen kehittämiskokous linjasi painotukset osana toiminnan ja talouden suunnittelun lähtökohdat -aineistoa 12.5.2025. Esitetyt painopisteet ohjaavat talousarvion jatkovalmistelua, mutta niihin tulee tarkennuksia ja lisäyksiä strategian valmistelun edetessä.

Talousarvion 2026 toiminnan tavoitteet tulevat perustumaan Tampereen Tekemisen kaupunki -strategian päivityksen valtuustokauden tavoitteisiin. Talousarviossa toiminnan tavoitteita asetetaan kaupunkitasoisesti ja erikseen lautakunnille. Myös konserniyhteisöille asetetaan tavoitteita valmistelussa oleva strategia huomioiden.

Tampereen kaupungin kehittämistoiminnan ja merkittävien strategisten muutosten edistämisen kärkinä toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa olevia kehitysohjelmia. Kehitysohjelmat ovat laajoja, pääsääntöisesti kahta tai kolmea palvelualuetta yhdistäviä kokonaisuuksia, joihin liittyy merkittäviä taloudellisia panostuksia ja laajaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Vuoden 2025 aikana toteutuksessa on ollut seitsemän kehitysohjelman kokonaisuus: Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Hiilineutraaleja tekoja, Älykaupunki kaupunkilaisille, Elämystalous, Hyvinvointi sekä Tampere Welcoming City. Kehitysohjelmista Hiilineutraaleja tekoja, Älykaupunki kaupunkilaisille ja Elämystalous päättyvät ohjelmasuunnitelmien mukaisesti vuoden 2025 loppuun mennessä.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Vuodelle 2026 esitetään jatkettavaksi ohjelmasuunnitelmien mukaisesti jatkavien ohjelmien kokonaisuus: Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Hyvinvointi ja Welcoming city. Lisäksi uutena kaupunkikehitysohjelmana esitetään käynnistettäväksi etelän suunnan eli nykyisen järjestelyratapihan alueen, Hatanpään ja Lakalaivan alueen kehittäminen.

Talousarviovalmistelun lähtökohdat

Lähtökohdan vuoden 2026 talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelulle muodostavat kaupunginvaltuuston päätös talouden tasapaino-ohjelman periaatteista, Ilmari Nurmisen pormestariohjelma, kaupungin vuoden 2025 talousarvion toteumaennuste sekä vuosia 2026–2029 koskevat taloudelliset ennusteet. Tampereen kaupungin vuoden 2025 talous on jäämässä talousarviota heikommaksi. Alkuperäinen talousarvio päätyi 39,6 milj. euron alijäämään. Huhtikuun talouskatsauksen mukaan laadittu tilinpäätösennuste on 54,2 milj. euroa alijäämäinen. Toiminnallinen tulosennuste on 103,3 milj. euroa alijäämäinen, jossa pysyvien vastaavien myyntivoittoja on huomioitu talouden tasapaino-ohjelman periaatteiden mukaisesti vain 25 milj. euroa. Kuntien talous on edelleen heikossa tilassa vuonna 2025. Yleinen taloustilanne on Suomessa alaviritteinen. Talouden ennusteiden mukaan talous elpyy tulevina vuosina, mutta varsin maltillista tahtia. Työttömyys on edelleen korkealla ja rasittaa osaltaan kuntataloutta TE-uudistuksessa kunnille siirtyneiden suurempien työllisyydenhoidon kustannusosuuksien myötä.

Tuloperusteet

Verotulojen kokonaismääräksi arvioidaan ensi vuonna 687,0 milj. euroa, joka on 39 milj. euroa (6,0 %) vuoden 2025 toteumaennustetta enemmän. Tuloveroprosentti ja kiinteistöveroprosentit on talousarviovalmistelussa pidetty vuoden 2025 tasolla.

Valtionosuuksia arvioidaan saatavan alustavien arvioiden perusteella 137,8 milj. euroa, mikä on noin 14,0 milj. euroa vuoden 2025 ennustetta enemmän. Valtionosuuksien määrä tarkentuu loppuvuoden aikana.

Talousarviokehys

Talousarviokehyksessä on lähtökohtana pääosin nykyisten palvelujen taso. Vuoden 2026 talousarviokehyksen valmistelussa on suhtauduttu pidättyväisesti menojen lisäysesityksiin ja kartoitettu laajasti toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Lautakuntien kehysesityksiin on huomioitu kaupungin kasvusta sekä lakisääteisistä muutoksista aiheutuvat pakolliset lisäykset, kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset sekä uusien ja peruskorjattujen tilojen vuokrakustannukset. Sopeuttamistoimenpiteiden valmistelussa on huomioitu pormestariohjelman linjauksia.

Kehyksen toimintakate heikkenee vuoden 2025 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna 62,0 milj. euroa (8,7 %). Tilannetta selittää

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

erityisesti omaisuuden myyntivoittojen aleneminen 45,3 milj. euroa kuluvan vuoden alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Ilman myyntivoittojen alenemista toimintakate heikkenee maltilliset 16,7 milj. euroa (2,1 %). Kehyksessä vuosikate on 81,5 milj. euroa ja tilikauden tulos 54,4 milj. euroa alijäämäinen.

Talousarvion jatkovalmistelussa tavoitellaan tilikauden tuloksen parantamista. Toimintayksiköiden tulee laatia talousarvioesityksensä enintään talousarviokehyksen mukaiseksi. Palvelutarpeen kasvua on kehyksessä osoitetun rahoituksen lisäksi rahoitettava talousarviokehyksen sisäisin siirroin tai tuloja lisäämällä. Toimintayksiköiden tuleekin välttää esittämästä uusia pysyviä toimintamenoja lisääviä palveluja. Taloussuunnitelmakaudella 2026–2029 on hidastettava toimintamenojen kasvua. Parhaiten se onnistuu pidättäytymällä uusien toimintojen aloittamisesta ja nykyisten toimintojen laajentamisesta. Talouden tasapaino-ohjelman toimenpiteitä on valmisteltu vuosille 2026–2028. Tarkempi talouden tasapainottaminen tehdään vuosittain osana talous- ja strategiaprosessia.

Hallintosäännön mukaan konsernijaoston tehtävänä on mm. vastata konserninrakenteen strategisesta kehittämisestä sekä ohjata ja valvoa omistajana konserniyhteisöjä siten, että nämä toimivat valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden mukaisesti. Talousarviossa tytäryhtiöille asetetaan osinkotavoitteet ja in-house-tukipalveluyhtiöille on niiden perustamisvaiheessa asetettu selkeät tehostamistavoitteet, joiden tulee näkyä kaupungille kilpailukykyisesti tuotettuina palveluina. Konsernijaoston tulee ohjata ja tukea yhtiöitä näiden tavoitteiden saavuttamisessa sekä kriittisesti arvioida kaupungin yhtiöomistuksia ja tarvittaessa tehdä myyntiesityksiä uusien investointien rahoituksen mahdollistamiseksi.

Investoinnit

Päivitetyssä investointisuunnitelmassa kaupungin investointitarpeet ja investointitaso ovat edelleen hyvin korkeat. Vuoden 2026 kehyksen investointitaso on 217,4 milj. euroa ja vuosien 2027–2029 alustava investointitaso on keskimäärin 230 milj. euroa. Lopullisesti investointitasosta päätetään vuosittain valtuuston talousarviokokouksessa marraskuussa. Useita suuria investointeja on suunniteltu toteutettavaksi ja aloitettavaksi taloussuunnitelmakaudella 2026–2029. Jos kaikki suunnitellut investoinnit toteutuisivat suunnitellussa aikataulussa, niin kaupungin lainamäärä jatkaisi kasvamistaan, mikä lisäisi sopeuttamistarvetta paljon. Tämän vuoksi vuosikatteen tasoa suhteessa investointeihin on parannettava merkittävästi taloussuunnitelmakaudella. Investointitarpeet ovat hyvin korkeat koko 2020-luvun loppupuoliskon, joten investointeja tulee jaksottaa suunniteltua pidemmälle aikavälille. Liiallisen velkaantumisen estämiseksi tavoitellaan taloussuunnitelmakaudella nykyistä selvästi korkeampaa oman tulorahoituksen tasoa suhteessa investointeihin.

Talousarviovalmistelun eteneminen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Lautakuntien ja johtokuntien talousarvioesitykset valmistuvat 12.9.2025 mennessä. Pormestarin talousarvioehdotus esitellään 20.10.2025, kaupunginhallituksen talousarviokäsittely on 27.10.2025 ja kaupunginvaltuusto päättää talousarviosta 10.11.2025.

Talouden tasapaino-ohjelma

Tampereen kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 17.2.2025 § 28 talouden tasapaino-ohjelman periaatteista:

1. kaupunki käynnistää talouden tasapaino-ohjelman laadinnan vuoden 2026 talousarvioprosessin yhteydessä
2. tasapaino tarkoittaa, että kaupungin tuloslaskelman tulos on 0 tai parempi ilman kertaluonteisia poikkeuksellisia eriä ja pysyvien vastaavien myyntivoittoja huomioidaan enintään 25 milj. euroa vuosittain
3. tasapaino saavutetaan viimeistään vuoden 2029 talousarviossa ja tasapaino-ohjelmalla pyritään noin 60 milj. euron pysyvään toiminnallista tulosta parantavaan vuosivaikutukseen
4. ohjelman toimenpiteet valmistellaan yhteistyössä henkilöstön kanssa
5. toimenpiteet jaksotetaan vuosille 2026–2028 etupainotteisesti tulosten varmistamiseksi
6. ohjelman valmistelussa huomioidaan kaikki kaupungin talouden osatekijät

Valtuuston 17.2.2025 päätöksen perusteluissa todetaan, että tasapaino-ohjelman valmistelu on tarkoitus toteuttaa vuoden 2026 talousarvioprosessissa. Kaupungin talouden tervehdyttämiseksi löydettäisiin kestävät keinot valtuuston hyväksymien periaatteiden mukaisesti siten, että ne voidaan ottaa huomioon vuoden 2026 talousarvion tulo- ja menokehyksen hyväksymisen yhteydessä kesäkuussa 2025. Tasapaino-ohjelman 2026–2029 keinot käsiteltäisiin osana normaalia talousarvioprosessia syksyn 2025 aikana. Valtuusto hyväksyisi tasapaino-ohjelman keinot talousarviokokouksessa osana talousarviota 2026 ja taloussuunnitelmaa 2026–2029. Talouden tasapaino-ohjelman valmistelussa huomioitaisiin kaikki talouden osatekijät, jotka vaikuttavat kaupungin kokonaistuottoihin ja -menoihin.

Vuoden 2026 talousarviokehykseen sisältyy lainsäädännön muutoksiin, palvelutarpeiden kasvuun ja kustannustason nousuun liittyviä lisäystarpeita sekä toiminnan tehostamistoimenpiteitä ja sopeuttamismahdollisuuksia. Talousarviokehyksessä on huomioitu mm. kunta-alan palkkaratkaisun noin 13 milj. euron kustannusvaikutus, toimintayksiköiden esittämiä pakollisia lisäystarpeita yhteensä 25,7 milj. euroa sekä toiminnan tehostamis- ja sopeuttamistoimenpiteitä yhteensä 18,7 milj. euroa. Talousarviovalmisteluun sisältyvät lisäykset ja sopeuttamistoimenpiteet vuosille 2026–2028 on esitetty

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

kaupunginhallituksen talousarviokehysesityksen liitteenä ja ne on huomioitu vuoden 2026 kehysluvuissa ja vuosien 2027–2029 tuloslaskelmaskenaariossa.

Koska tasapaino-ohjelman tavoitteisiin nähden riittäviä toimenpiteitä ei ole laaja-alaisesta valmistelusta huolimatta saavutettu, joudutaan osana talousarviovalmistelua käynnistämään yhteistoimintaneuvottelut. Talousohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi on tarve kohdentaa vähintään 10 miljoonan euron säästötavoite henkilöstömenoihin vuoden 2026 talousarviossa. Valmistelussa tunnistetut tasapainotustoimenpiteet sekä henkilöstömenoista tavoiteltava säästö eivät alustavasti riitä valtuuston asettaman tasapainotavoitteen saavuttamiseksi. Vaikka sopeutustarve onkin suurempi, henkilöstömenoihin kohdentuvia säästöjä ei nähdä olevan realistista tavoitella yhdelle vuodelle enempää kuin 10 milj. euroa. Mahdollisia henkilöstömenoihin kohdistuvia säästötoimenpiteitä tulee käsitellä yhteistoimintalain 4 §:n 2 momentin mukaisesti yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen. Yhteistoimintaneuvotteluiden tarkoituksena on tehostaa toimintaa ja uudistaa organisaatiota sekä tehtäväkokonaisuuksia etsimällä uusia toimintatapoja ja -malleja vastaamaan tiukentuneeseen talouden tilanteeseen. Neuvottelujen tarkoituksena on käsitellä suunniteltujen toimenpiteiden perusteita, vaikutuksia ja vaihtoehtoja henkilöstömenosäästöjen saavuttamiseksi vuoden 2026 talousarviossa. Jatkovalmistelussa ja neuvotteluissa tulee arvioida kaikkia mahdollisia keinoja henkilöstömenosäästöjen saavuttamiseen.

Tampereen kaupunginvaltuusto käsittelee talousarvioehdotusta marraskuun talousarviokokouksessaan 10.11.2025.

Tampereen kaupungin hallintosäännön (1.6.2025) 14.1 §:n mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on vastata hallinnosta ja taloudenhoidosta (2. kohta), ohjata kaupunkistrategian laadintaa (3. kohta) sekä toiminnan ja talouden suunnittelua (4. kohta). Kaupunginhallitus päättää kaupungin ja henkilöstön yhteistoimintaa koskevista periaatteista sekä muista merkittävistä henkilöstöpoliittisista linjauksista ja periaatteista (14.2 §:n 6. kohta).

Hallintosäännön 36 §:n mukaan kaupunginhallituksella on toimivalta henkilöstöasioissa, mikäli toimivallasta henkilöstöasioissa ei ole säädetty laissa eikä määrätty hallintosäännössä.

Talouden tasapaino-ohjelman toimenpiteitä käsitellään yhteistoiminnallisesti ja toimenpiteitä arvioidaan myös muun muassa vaikuttamistoimielimissä. Kuntalaisosallistumisessa hyödynnetään vakiintuneita osallistumisfoorumeita mahdollisuuksien mukaan. Vaikutusten arviointia tehdään ennen päätöksentekoa sellaisista harkittavista toimenpiteistä, joilla on merkittävää vaikutusta kaupunkilaisten palveluihin.

Tiedoksi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Reija Linnamaa, Mikko Koskela, Nina Mustikkamäki, Vesa-Matti Kangas, Anniina Ylä-Mattila, Niina Pietikäinen

Liitteet

1 Kh 30.6.2025 Vuoden 2026 talousarviokehys
2 Kh 30.6.2025 Kehysesityksen sisältämä talouden tasapaino-ohjelma

Nähtävilläolo ja tiedoksianto asianosaiselle

Pöytäkirja yleisesti nähtäville 8.7.2025 www.tampere.fi.

Päätös annettu tiedoksi sähköpostilla 8.7.2025.

Asia liitteineen on katsottavissa kaupungin verkkosivuilla www.tampere.fi. Pyydettäessä ote toimitetaan liitteineen.

Muutoksenhakuviranomainen

Kaupunginhallitus

Tampere
08.07.2025

Leeni Herrala
Hallintosihteeri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Oikaisuvaatimus

§319

Oikaisuvaatimusohje

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimusoikeus

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Kuntien yhteisen toimielimen päätökseen saa oikaisuvaatimuksen tehdä myös sopimukseen osallinen kunta ja sen jäsen.

Oikaisuviranomainen

Oikaisua haetaan päätösotteessa mainitulta muutoksenhakuviranomaiselta.

Oikaisuvaatimus tulee toimittaa osoitteella:

Tampereen kaupunki
Kirjaamo
Frenckellinaukio 2 B, PL 487
33101 Tampere

Oikaisun voi lähettää myös virallisen sähköisen asioinnin lomakkeella osoitteessa https://www.tampere.fi/asioi-kaupungin-kanssa tai sähköpostilla kirjaamo@tampere.fi

Tampereen kaupunki ei vastaa sähköpostilla lähetetyn oikaisuvaatimuksen tietoturvallisuudesta.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä **14 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaanti

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Tiedoksisaantipäivää tai sitä päivää, jona päätös on asetettu nähtäväksi, ei lueta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulu- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa tehtävän toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimus

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusajan kuluessa oikaisuvaatimusviranomaiselle. Oikaisuvaatimuksen tulee olla perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä klo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

16 mennessä. Oikaisuvaatimuksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.